

Diversitat sexual i de gènere a Girona

**Una aproximació a la situació
de les persones LGTB a la ciutat**

**Jose Antonio Langarita Adiego (coord.)
Pilar Albertín Carbó
Antonia Dorado Caballero
Núria Sadurní Balcells**

Diversitat sexual i de gènere a Girona.

Una aproximació a la situació de les persones LGTB a la ciutat

Diversitat sexual i de gènere a Girona

**Una aproximació a la situació de
les persones LGTB a la ciutat**

José Antonio Langarita Adiego (coord.)

Pilar Albertín Carbó

Antonia Dorado Caballero

Núria Sadurní Balcells

Dades CIP proporcionades per la Biblioteca de la UdG

Albertin Carbó, Pilar, autor
Diversitat sexual i de gènere a Girona : una aproximació a la situació de les persones LGTB a la ciutat / Jose Antonio Langarita Adiego (coord.) ; Pilar Albertin Carbó, Antonia Dorado Caballero, Núria Sadurní Balcells. – Girona : Universitat de Girona, març del 2018. – 48 pàgines ; 23 cm
ISBN 978-84-8458-513-8

I. Langarita Adiego, José Antonio, editor literari II. Dorado Caballero, Antonia, autor III. Sadurní Balcells, Núria, autor IV. Aproximació a la situació de les persones LGTB a la ciutat I. Lesbianes -- Catalunya -- Girona 2. Gais -- Catalunya -- Girona 3. Bisexuals -- Catalunya -- Girona 4. Transsexuals -- Catalunya -- Girona

CIP 613.88(467.13) ALB

Reconeixement - NoComercial - CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-NC-SA 4.0). Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons: en qualsevol explotació de l'obra autoritzada per la llicència caldrà reconèixer-ne l'autoria. La llicència completa es pot consultar a: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>.

Aquesta publicació ha estat produïda amb el suport econòmic del Programa Drets, Igualtat i Ciutadania (REC) de la Unió Europea. Els continguts d'aquesta publicació són responsabilitat única dels autors i no necessàriament reflecteixen els punts de vista de la Comissió Europea.

Cofinançat pel Programa Drets, Igualtat i Ciutadania (REC) de la Unió Europea.

Revisió lingüística: Servei de Llengües Modernes de la UdG.

Foto portada: Silvia Moya Olano.

Disseny de cobertes i interior: Documenta Universitaria.

Autors: José Antonio Langarita Adiego, Pilar Albartín Carbó, Antonia Dorado Caballero, Núria Sadurní Balcells.

Edita: Universitat de Girona.

ISBN: 978-84-8458-513-8

Dipòsit Legal: GI-629-2018

Imprès a Catalunya

Girona, abril del 2018.

ÍNDEX

INDEX

ag	Agraïments	9
in	Introducció	11
gl	Glossari	13
el	El context de la ciutat petita	15
me	Metodologia	17
lg	LGTB-fòbia: el paper de les polítiques i dels serveis públics	19
es	Espai públic	25
in	Interaccions socials i experiències personals de les persones LGTB	31
as	Aspectes sociodemogràfics i experiències de discriminació a la ciutat	39
co	Conclusions	41
pr	Propostes	43
re	Referències	45

AGRAÏMENTS

AGRAÏMENTS

Agraïm al Programa Drets, Igualtat i Ciutadania (REC) de la Unió Europea el seu suport al projecte DIVERCITY, així com a la Universitat de Girona, el seu compromís amb la recerca i l'acompanyament en el desenvolupament d'aquest treball. Així mateix, aquest treball ha estat possible gràcies a l'estreta col·laboració entre totes les institucions que han participat en el projecte, a les quals agraïm el seu acompanyament en aquest procés: Ajuntament de Girona, Ajuntament de Sabadell, Fundació Bosch i Gimpera, KMOP, Transgender Europe Middlesex University, Ajuntament de Neapoli-Sykies, Universitat de Wroclaw, Universitat Lliure de Brussel·les i Universitat de Barcelona. Volem fer constar un agraïment especial a Olga Jubany, per la coordinació internacional del projecte. El comitè expert del projecte ha millorat sens dubte la qualitat dels resultats i l'enfocament de la recerca; en aquest sentit, agraïm a Juul van Hoof, de Rainbow Cities; a la Dra. Martina Klett-Davies, de la London School of Economics and Political Science; a Miguel Ángel Aguilar, del Servei de Delictes d'Odi i Discriminació de la Fiscalia de Barcelona; a la Dra. Mónica Moreno

Figuerola, de la Universitat de Cambridge, i a Ricardo Gutiérrez, de la Federació Europea de Periodistes, el seu suport al projecte, així com comentaris i valoracions del procés i dels resultats.

Finalment, mostrem el nostre agraïment a totes les persones que han col·laborat de manera voluntària com a participants en la recerca, als professionals i als activistes de Girona amb qui hem pogut discutir els resultats i ampliar el coneixement sobre la situació de la població LGTB a la ciutat. Moltes gràcies!

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓ

En aquest dossier es presenten breument els principals resultats de la recerca sobre la situació de les persones lesbianes, gais, trans* i bisexuals (LGTB) a la ciutat de Girona. Aquesta recerca es va portar a terme en el marc del projecte “DIVERCITY. Prevenint i combatent la transfòbia en petites i mitjanes ciutats d’Europa”, cofinançat pel Programa Drets, Igualtat i Ciutadania de la Unió Europea (2015-2017). Van participar en el projecte un total de sis ciutats europees: Charleroi (Bèlgica), Girona (Espanya), Nottingham (Regne Unit), Sabadell (Espanya), Tessalònica (Grècia) i Wroclaw (Polònia).

La institució encarregada de la recerca a la ciutat de Girona va ser la Universitat de Girona, que amb el suport de l’Ajuntament de la ciutat va portar a terme una diagnosi de la situació de les persones LGTB i una anàlisi de les bones pràctiques per combatre la discriminació de les persones LGTB, elaborant propostes d’intervenció per tal de millorar el benestar de les persones LGTB a la ciutat.

Cal destacar que les persones LGTB experimenten violència i discriminació en diversos àmbits de la seva vida a causa de la LGTB-fòbia. Una gran quantitat de persones LGTB migren a les ciutats, com ara a Barcelona, a fi d'accedir a l'anonimat, a espais d'oci i de socialització confortables i als serveis bàsics. No obstant això, a les ciutats petites i mitjanes l'accés a aquests recursos acostuma a ser més difícil que a les grans àrees urbanes, atesa la menor disponibilitat de recursos dels organismes i serveis locals i a la feblesa de l'estructura associativa. Tanmateix, les ciutats petites tenen altres potencialitats que poden tenir valor per a les persones LGTB i que s'han de tenir presents en una anàlisi rigorosa de la situació d'aquestes persones. Per aquesta raó, amb aquest breu informe de resultats es pretén fer visible la diversitat LGTB a Girona, així com les experiències personals, col·lectives i organitzatives que es donen a la ciutat.

Els objectius del projecte han estat:

- Analitzar els discursos, representacions i pràctiques de les persones LGTB a sis ciutats petites i mitjanes mitjançant les tècniques d'observació participant, entrevistes en profunditat i grups de discussió.
- Recopilar les polítiques i pràctiques locals destinades a prevenir i combatre la LGTB-fòbia.
- Estimular l'intercanvi de polítiques i pràctiques reeixides entre els principals agents implicats, com ara les persones LGTB, les organitzacions socials i el personal dels serveis i organismes locals.
- Proposar mesures polítiques, legals i socials per millorar el benestar de les persones LGTB a les ciutats petites i mitjanes.
- Promoure una campanya de sensibilització ciutadana sobre els efectes de la LGTB-fòbia i el foment de la diversitat sexogenèrica, i difondre els resultats del projecte en els àmbits polític, social i acadèmic.

GLOSSARI

GLOSSARI

Cisgènere: Persona que té la mateixa identitat de gènere que la que se li va assignar en néixer.

Expressió de gènere: Té a veure amb les manifestacions externes de gènere, expressades a través del nom propi, els pronoms, la roba, la tallada de cabells, el comportament, la veu o les característiques corporals. La societat acostuma a identificar aquests senyals bé com a masculines bé com a femenines, tot i que el que es considera masculí i femení canvia a través del temps i varia segons les cultures.

Heteronormativitat: Es refereix a les pràctiques socials i culturals amb què es fa creure als homes i les dones que l'heterosexualitat és l'única sexualitat possible, i es fa actuar com a tal. Això implica el posicionament de l'heterosexualitat com a única forma de ser "normal", fet que la posiciona com a font clau de recompensa social.

Homofòbia/transfòbia/LGTB-fòbia: Matriu de creences culturals i personals, opinions, actituds i comportaments agressius basats en prejudicis, repulsió, por o odi dirigits contra persones o grups que no es conformen amb les normes i expectatives socials de gènere i sexualitat o que les transgredeixen.

Homonormativitat: Es refereix a un conjunt de jerarquies, privilegis, normes socials i expectatives que causen opressió dins de la comunitat LGTB i que porten a l'assimilació i al reforçament de les estructures dominants.

Identitat de gènere: És la pròpia percepció de gènere d'una persona. Per a les persones trans*, la seva identitat de gènere no concorda amb la que els va ser assignada en néixer. El gènere de la major part de les persones és home o dona (o noi o noia), però algunes persones no identifiquen la seva identitat de gènere seguint aquesta concepció binària d'home o dona. A diferència de l'expressió de gènere, la identitat de gènere no és visible.

Orientació sexual: Descriu l'atracció física, romàntica o emocional d'una persona cap a una altra. La identitat de gènere i l'orientació sexual no són el mateix. Per exemple, les persones transgènere poden ser heterosexuales, lesbianes, gais o bisexuals.

Trans*: És un terme paraigua que inclou aquelles persones que tenen una identitat de gènere diferent de la que se'ls va assignar en néixer i aquelles persones que volen representar la seva identitat de gènere de forma diferent de la que se'ls va assignar en néixer.

EL CONTEXTE DE LA CIUTAT PETITA

Girona és una ciutat situada a tan sols 100 quilòmetres de Barcelona, una ciutat amb gran afluència de població LGTB de molts orígens. Això influeix notablement en el fet que moltes persones LGTB es traslladin a Barcelona per experimentar obertament la seva opció sexual o identitat de gènere. Aquest fenomen es coneix com a *sexili*. A més, cal dir que algunes persones LGTB de Girona passen alguns caps de setmana a Barcelona, on gaudeixen dels espais d'oci adreçats al públic LGTB i de l'anonimat que ofereix una ciutat gran, i després tornen. El vincle amb Barcelona genera un conjunt d'influències mútues sobre les representacions i significats de la diversitat sexual i de gènere en cada territori. Cal dir, però, que aquesta influència no només es produeix a través de la relació amb Barcelona, sinó també a través d'altres elements, com ara els mitjans de comunicació, les xarxes socials o l'impacte turístic que els darrers anys està rebent Girona.

Els significats i representacions del que vol dir ser una persona LGTB s'han construït majoritàriament al voltant de les grans

ciutats. Bona part dels discursos sobre els estils de vida de lesbianes, gais, trans* i bisexuals s'articulen al voltant de les grans ciutats, i presenten la vida LGTB en petites ciutats com a invivable o indesitjable. Ara bé, tot i reconèixer la realitat del *sexili* i la manca de recursos i espais de socialització per a persones LGTB a les ciutats petites com ara Girona, això no vol dir que les persones LGTB estiguin condemnades a l'aïllament, la solitud o la impossibilitat d'establir relacions sexuals o sexoafectives en els seus espais quotidians.

Les persones LGTB de Girona tenen dinàmiques particulars arbitrades per diferents factors, com ara el control social mutu que es viu en una ciutat petita, el difícil anonimat, la classe social, el gènere, l'origen etnicocultural, les expectatives i les prioritats. Encara que pot semblar que Girona es presenta com un lloc hostil per a les persones LGTB, hi ha molts altres factors inherents a la ciutat que també constitueixen un sistema d'atenció i suport a la majoria dels seus habitants, independentment de la seva orientació sexual, identitat de gènere i expressió de gènere. És a dir, tot i que Girona emergeix com un lloc on les persones no heterosexuales no acostumen a ser gaire visibles i on els ciutadans i ciutadanes LGTB pateixen formes particulars de LGTB-fòbia, també té altres recursos que poden resultar atractius per a les persones LGTB i que, igual que els exercicis de discriminació, també s'han de fer visibles.

Moltes persones LGTB de Girona es traslladen a viure a Barcelona per sentir-se més lliures i poder viure els seus desitjos i identitats de gènere sense el control social que s'experimenta en una ciutat petita. Però Girona també és receptora de persones LGTB d'altres indrets que hi busquen un espai de proximitat i seguretat.

METODOLOGIA

METODOLOGIA

L'aproximació metodològica d'aquesta recerca s'ha fet mitjançant vint-i-sis entrevistes en profunditat (quinze a persones LGTB que viuen, treballen o estudien a Girona i onze a professionals, representants d'entitats i organismes públics), dos grups de discussió (un de persones LGTB i l'altre de professionals i representants d'entitats i organismes públics) i una enquesta a ciutadans i ciutadanes de Girona en general que van respondre un total de 142 persones.

En els grups de discussió van participar-hi cinc persones, en l'adreçat a persones LGTB, i vuit en el cas del grup dirigit a professionals i representants d'entitats i organismes públics.

Pel que fa les enquestes, es va elaborar un model d'enquesta virtual per a totes les ciutats participants, que en el cas de Girona es va distribuir principalment mitjançant la llista de correus electrònics de l'Ajuntament de Girona, així com a través d'altres xarxes, com

ara grups d'estudiants universitaris, entitats socials i grups de Facebook, o altres contactes personals.

El desenvolupament de la recerca s'ha fet complint els principis de protecció i respecte de la dignitat humana, dels drets i llibertats de cada persona, de la igualtat i de la privacitat. Per aquest motiu, s'han seguit les recomanacions ètiques en matèria de recerca social i totes les persones participants han estat informades i han consentit en la seva participació en el projecte.

LGTB-FÒBIA: EL PAPER DE LES POLÍTIQUES I SERVEIS PÚBLICS

SERVEIS PÚBLICS
POLÍTIQUES I

Les persones participants en aquesta recerca celebren les iniciatives legals i les polítiques que promoguin les accions afirmatives de la diversitat sexual i l'establiment de mesures contra la discriminació LGTB-fòbica. De fet, el 99,2 % de les persones enquestades estan d'acord amb la igualtat de drets de les persones LGTB. No obstant això, la Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia –que va ser aprovada fa només tres anys– no està completament desplegada i, per tant, no pot tenir efectes en la seva totalitat.

Pel que fa a la resposta jurídica i policial als actes de discriminació i agressió per raó d'opció sexual, d'identitat o d'expressió de gènere, existeix un protocol d'actuació conegut per bona part dels agents implicats, tant en l'àmbit judicial com en el policial. Tanmateix, segons les dades de l'“Informe sobre l'evolució dels incidents relacionats amb els delictes d'odi a Espanya”,

elaborat pel Ministeri de l'Interior, l'any 2016 no es va registrar cap incident a la ciutat. Això no vol dir que no s'hagin produït incidents, sinó que no s'han fet constar a través de denúncies que hagin prosperat. Encara que existeix un marc legal que empara els casos de discriminació LGTB-fòbica, només un dels participants ha denunciat un crim d'odi i discriminació. Els Mossos d'Esquadra també informen que hi ha molt poques denúncies i que els casos reportats tracten d'insults verbals, pintades a l'espai públic o assetjaments puntuals que sovint tenen poc recorregut judicial. És a dir, tot i l'existència de protocols i la consciència dels professionals sobre aquests tipus de fets, els actes de LGTB-fòbia no es reporten a les instàncies corresponents i a hores d'ara no disposem de dades fiables i rigoroses sobre les situacions de discriminació i agressions a les persones LGTB a la ciutat. Caldria, però, estudiar específicament l'ús d'aquests protocols, la seva implementació i desenvolupament.

Les accions de discriminació també poden produir-se en l'àmbit institucional. En aquest sentit, és significatiu un cas conegut a través d'aquest estudi en què dues dones es van casar per poder accedir als beneficis legals del matrimoni, i no obstant això van patir una forta lesbofòbia institucional quan volien exercir els seus drets com a mares. Alguns dels espais institucionals no han adaptat el llenguatge administratiu per fer més acollidora la diversitat sexogenèrica.

Les accions LGTB-fòbiques en el marc institucional poden qüestionar la legitimitat de la totalitat de la institució, encara que sovint siguin degudes a l'actuació d'un sol treballador o treballadora pública. Per això és fonamental poder comptar amb professionals capacitats i sensibilitzats sobre la diversitat sexual i la identitat de gènere.

En els serveis de salut no hi ha cap programa específic per ajudar les persones LGTB. De fet, alguns dels entrevistats informen que alguns professionals de la salut canvien el to i el servei quan s'adonen que els seus pacients són gais o lesbianes. No obstant això, les persones trans* informen que han estat ben ateses pels seus professionals de la salut, encara que això es deu en part al fet que recorren al projecte TRÀNSIT, un projecte d'atenció especialitzat adreçat a persones trans* a Barcelona. En aquesta línia, el cas dels serveis ginecològics amb lesbianes és paradigmàtic, ja que la majoria de les participants lesbianes informen que el personal de salut no té en compte la particularitat de la seva opció sexual, i de vegades els han fet preguntes incòmodes i els han negat la realització de proves ginecològiques, sobre la base que en les seves relacions sexuals no hi ha penetració. Veiem, doncs, com la lògica heterosexual és la que determina la relació sexual, encara que no totes les relacions sexuals es basen en la penetració, i que hi ha altres jocs de sexe que també posen en contacte els genitals i els fluxos corporals.

D'altra banda, cal emfatitzar que els horaris, la dedicació i les formes d'atenció del sistema mèdic dificulten als professionals la detecció de necessitats específiques. Només els professionals que tenen una sensibilitat especial detecten immediatament necessitats particulars. Quan aquests o aquestes professionals també són persones LGTB o tenen una consciència especial i formació sobre qüestions de gènere o sexualitat, el seu enfocament de la diversitat sexual i la seva atenció a les particularitats de les persones LGTB millora molt.

Un dels serveis de salut locals, el Centre Jove de Salut, té un paper molt interessant en el tema d'assessorament sobre temes relacionats amb la sexualitat. Ofereix servei gratuït d'assessoria

per a joves entre 12 i 25 anys i té una perspectiva que inclou les famílies i els dona suport. No obstant això, existeix una manca generalitzada de coneixement en l'atenció a persones trans* i intersexuals dins dels serveis de salut. A més, cal assenyalar que en algunes escoles concertades s'estan censurant els programes d'atenció i promoció de la salut sexual, en què sovint es discuteix sobre la diversitat sexual i la seva salut específica.

En el terreny educatiu, els professionals de l'educació detecten amb retard situacions d'intimidació i no saben com tractar els exercicis de discriminació. Encara que el sistema educatiu és una de les àrees que genera més preocupació entre les parts interessades i els participants LGTB en aquesta recerca, no hem trobat pràctiques d'intervenció en els centres educatius que ofereixin una perspectiva positiva i integradora sobre la diversitat, més enllà dels tallers o la formació puntual. D'altra banda, els diferents graus d'Educació, el Màster en Diversitat i Educació Inclusiva i el Màster per a Professors de Secundària de la Universitat de Girona no inclouen en el seu currículum temes que tractin la diversitat sexual i de gènere. La manca de formació en el sistema educatiu, així com de pràctiques integradores cap a la diversitat sexual i de gènere en el sistema educatiu, és un dels temes més alarmants de la ciutat.

Fer visible la diversitat sexual i de gènere també pot generar problemes als professors i professores que decideixen fer-ho, ja que els pares poden sol·licitar un canvi de professor o professora. Això es deu al fet que encara hi ha la creença que les persones homosexuals són pederastes o tenen pràctiques sexuals promíscues, i que en tot cas són un mal model per als seus fills i filles. No obstant això, cal emfatitzar que el canvi generacional entre mestres també porta noves perspectives al sistema

educatiu i alguns mestres contribueixen a una transformació de les apostes personals (Platero i Langarita, 2016).

A part dels serveis, cal parlar del paper de les associacions. En llocs amb una forta presència d'associacions en constant diàleg amb les institucions, aquestes poden actuar com a mediadores. Tot i així, en àrees on no hi ha una articulació de les associacions, es fa més difícil trobar eines de suport. A l'estudi constatem que moltes persones LGTB de Girona estan altament despolititzades i no formen part del teixit associatiu. En aquest sentit, alguns dels discursos presents en les entrevistes mostren certa oposició als espais d'oci i reconeixement de les persones LGTB, com si els aspectes socioculturals no fossin importants.

A Girona l'Administració local ha obert el discurs institucional pro diversitat sexual i de gènere i contra la LGTB-fòbia. Tanmateix, segueix sent un discurs molt embrionari, que necessita maduresa per aconseguir un impacte més gran en la ciutadania i establir les bases d'una posició institucional que vagi més enllà dels aspectes estètics o de les mesures conciliatòries.

Davant d'aquesta situació, cal disposar d'un sistema rigorós de recollida de dades sobre la LGTB-fòbia que tingui en consideració el conjunt de variables que influeixen en les experiències de vida de les persones LGTB. És per això que les discriminacions LGTB-fòbiques no es poden reduir a accions delictives individuals, sinó que s'han de trobar mecanismes que permetin l'obtenció de dades que abracin tant les accions de discriminació concretes com les procedents de les estructures socials.

“

Jo he tingut problemes per ser homosexual, a l'escola. Hi ha pares que han dit que no volien que jo fos el professor dels seus fills per ser gai.

(Gai, 25 anys)

”

“

Jo crec que en general tot està enfocat a tenir en compte les noves peculiaritats. El que passa és que després depèn de cada persona. Existeixen la teoria i la llei, ningú discuteix el tracte igualitari, però després també hi ha les creences de cada persona.

(Metge d'atenció primària)

”

ESPAI PÚBLIC

ESPAI PÚBLIC

La diferència entre espai públic i espai privat no està tan clara per a la població LGTB com per a altres grups socials, ja que els exercicis de control sobre la sexualitat i les expressions de gènere són una constant per a les persones LGTB tant en l'espai públic com en el privat (Eribon, 2001). D'altra banda, les percepcions, usos i experiències en l'espai públic de les persones LGTB a la ciutat varien molt depenent de cada persona, de les seves habilitats socials, de la seva xarxa, de l'edat, de l'origen, de la situació econòmica i d'altres elements com ara si es tracta d'un habitant que ha nascut i crescut a Girona o si es tracta d'una persona que ha arribat a la ciutat ja adulta.

Una de les característiques principals de les ciutats com Girona és que bona part de la població es coneix i té o ha tingut diferents tipus de vincles, per haver compartit l'escolarització, el lloc de feina, el barri o altres espais de socialització. Això implica inevitablement un cert grau de control social particular entre els habitants de la ciutat que opera de manera diferent a com ho faria en una

gran ciutat, on es produeixen altres formes de control social amb altres variables. En qualsevol cas, les persones participants en aquesta recerca han destacat que aquest control social pot ser problemàtic a l'hora de sortir de l'armari, d'expressar els desitjos en l'espai públic o en l'impacte que la pròpia opció sexual o de gènere pot provocar als seus familiars i éssers estimats. El control social sobre les sexualitats i les expressions de gènere són un instrument potent per limitar les experiències de les persones LGTB, així com per coartar les seves possibilitats d'emancipació. Alhora, i paradoxalment, el control social, o més ben dit, el coneixement mutu amb bona part dels habitants, ofereix un grau de seguretat. Això permet una percepció de menor amenaça d'agressió pel fet de ser conscients que al carrer acostuma a haver-hi gent coneguda. Per tant, el control social té una funció ambivalent entre la població LGTB de Girona: d'una banda, és un instrument d'opressió i ofegament, i de l'altra, de seguretat i confiança.

Cal assenyalar que les mostres d'afecte en l'espai públic de persones LGTB són menys freqüents i visibles que les que es produeixen entre la població heterosexual. Les persones LGTB de Girona acostumen a avaluar quan i com expressar el seu sentir en l'espai públic de manera diferent de com ho fan altres grups socials. Cal dir, però, que els usos de l'espai públic també són diferents en funció del barri, l'hora del dia o de la nit i les característiques socials de cada persona. Tanmateix, és necessari destacar que les percepcions sobre la seguretat a l'espai públic estan marcades en bona mesura pels mateixos paràmetres que els que utilitza el conjunt de la població. Sovint es fa referència a estereotips d'origen o classe social per determinar la seguretat o inseguretat d'un barri, més que a les experiències viscudes per les persones entrevistades o pels fets LGTB-fòbics coneguts. És a dir, a vegades s'atribueix un grau de LGTB-fòbia més gran als

barris amb més població migrada, gitana o de classe treballadora, tot i que aquesta atribució no està sustentada ni en experiències personals ni en denúncies conegudes i contrastades, reproduint així l'imaginari racista i classista que tenen algunes parts de la societat.

Pel que fa a l'ús de la violència en l'espai públic, no s'han conegut casos de violència física en els anys en què s'ha desenvolupat l'estudi. De fet, l'informe sobre delictes d'odi del Ministeri de l'Interior del govern espanyol no recull cap denúncia d'agressió física motivada per l'opció sexual o l'expressió de gènere de la víctima, l'any 2016. Ara bé, al llarg de les entrevistes s'han conegut diversos casos d'agressions verbals, comentaris o mirades despectives en l'espai públic. A més, algunes de les persones entrevistades consideren que la denúncia dels fets no pot resoldre les violències viscudes o bé que no disposen de les habilitats i coneixements suficients que els permetin identificar les experiències viscudes com a exercicis de discriminació. Per tant, les dades de denúncia no són vàlides per conèixer la dimensió del problema. Cal destacar, a més, que bona part de les experiències de discriminació de les persones LGTB participants en aquest estudi s'han produït en l'espai de proximitat: família, amics, companys de feina, de classe, etc.

Els espais de socialització són fonamentals per a moltes persones LGTB de la ciutat, ja que els permeten trobar un lloc per compartir interessos i conèixer gent. A la ciutat de Girona només hi ha un bar obertament *friendly* amb la diversitat sexual i de gènere, que s'ha convertit en espai de referència i trobada per a moltes persones LGTB de la ciutat. Tanmateix, no totes les persones LGTB freqüenten aquest espai, bé per manca de temps o d'identificació amb la comunitat LGTB, bé perquè tenen altres interessos. Recentment l'Ajuntament de la ciutat ha cedit un

local a les associacions LGTB de la ciutat per a l'obertura d'un centre de socialització i trobada, però encara és aviat per avaluar l'impacte a la ciutat d'aquest nou espai.

Internet s'ha convertit en un dels principals espais de socialització a Girona, a través de les xarxes socials i de les aplicacions dedicades a les persones LGTB. Internet ofereix un espai d'obertura per a moltes persones que tracten de trobar-hi respostes a moltes de les seves inquietuds. Tanmateix, l'ús d'internet és molt diferent entre lesbianes, gais i trans. Les persones trans* entrevistades han trobat a internet un espai de resolució de dubtes i de contacte amb altres persones trans d'arreu del món. Pel que fa a les lesbianes, no han destacat que internet sigui important a les seves vides. Bona part de les entrevistades han fet servir les aplicacions de contactes per a lesbianes, com ara Brenda o Wapa, però sense els resultats esperats. Tanmateix, per a les persones gais, internet i els programes de geolocalització a través del telèfon mòbil, com ara Grindr, a més de provisió d'informació, han generat un espai de contactes que afavoreix les trobades sexuals. Finalment, entre les persones bisexuals no s'han trobat dades particulars.

Les relacions sexuals són importants per a les persones LGTB, com per a la resta de la societat, però tanmateix no és l'únic element que es té en compte a l'hora de seleccionar l'espai on viure.

M'estava acomiadant d'una noia i li vaig fer un petó, així al coll. És a dir, res. Ens vam dir adeu, i un cambrer que ens havia vist ens va dir: "M'he posat calent de veure-us."

(Lesbiana, 31 anys)

El que passa és que si ets de [POBLE D'ORIGEN] i fas la transició vivint allà pot ser que et caigui una pedregada.

(Dona trans, 41 anys)*

Vivim a Montilivi, amb un bosquet al costat, no sembla que estiguem a la ciutat, ni cotxes, ni soroll, tot molt tranquil.

Girona m'enamora!

(Lesbiana, 24 anys)

INTERACCIONS SOCIALS I EXPERIÈNCIES PERSONALS DE LES PERSONES LGTB

PERSONES LGTB
PERSONALS DE LES

Les persones participants en aquesta recerca van situar les seves interaccions socials i experiències personals a la ciutat de Girona principalment en quatre àmbits:

- a) l'àmbit familiar, de les amistats i de les relacions íntimes;
- b) l'àmbit laboral;
- c) els serveis bàsics, i
- d) les xarxes comunitàries i socials. Les interaccions socials i les experiències personals es van descriure com a fonts destacades en la construcció de la identitat personal i l'autoestima.

Un element clau i transversal que va aparèixer en la descripció d'aquestes interaccions socials i experiències personals va ser l'anomenada "sortida de l'armari" (en el nostre estudi ens hi referirem no només per a l'explicitació pública de preferències

sexuals no heterosexuels, sinó també per a identitats diverses en gènere). Les persones informants expliquen que l'*armari* resulta ser una institució opressora, i que sortir-ne pot significar estar dintre d'una certa legitimitat social (Fuss, 1999; Llamas i Vidarte, 1999). No obstant això, la sortida va acompanyada, en moltes ocasions, de situacions hostils i de sentiments com ara por, vergonya, culpabilitat, mandra, etc.

Segons els resultats, hi ha una sèrie de factors que minimitzarien les conseqüències negatives viscudes arran de la sortida de l'*armari*, és a dir, que minimitzarien les conseqüències de la transgressió d'allò heteronormatiu. Aquests factors serien principalment dos: per un costat, la voluntarietat i l'elecció dels moments i situacions més idonis, per part de la persona mateixa, per fer pública la seva opció sexual; i per l'altre, l'existència d'ambients transgressors en els àmbits social, polític i ideològic que faciliten l'expressió i mitiguen l'opressió i discriminació per qualsevol motiu, no només els sexuals i de gènere.

La sortida de l'*armari*, més enllà de suposar un esdeveniment determinat, es tracta d'un procés gradual, ja que s'ha d'anar sortint en els diferents àmbits i moments de la vida, característica que el fa encara més susceptible de tenir-lo en compte.

Les relacions familiars, d'amistat i íntimes, resulten un àmbit on la sortida de l'*armari* pren un gran protagonisme. Esdevé de vital importància rebre un acolliment familiar que situï les diverses opcions sexuals i identitàries no heterosexuels dins de les possibilitats que existeixen de diversitat sexual i de gènere, i que es doni un suport i acompanyament familiar, en cas que sigui necessari.

“ “
Bé, la meua àvia em va fer passar una situació bastant vergonyosa en família [...]. Diu a les meves tietes i cosines: “Jo crec que la Jordina és lesbiana.”

(Lesbiana, 35 anys)

” ”

“ “
Sí, jo he fet patir molt la meua mare amb això, en soc conscient, sense voler.

(Lesbiana, 55 anys)

” ”

“ “
De petit, tot i que no volgués, tenia una mica de ploma. He de dir que diversos anys vaig patir *bullying* [...]. Diria que no era un *bullying* violent, només que em deixaven arraconat.

(Gai, 32 anys)

” ”

Els participants també informen de processos de sortida de l'armari a l'àmbit familiar que resulten complicats, difícils o, fins i tot, de no sortida.

Si partim del fet que una possible sortida de l'armari aportaria conseqüències positives per a la persona, es poden concretar factors que facilitarien o obstaculitzarien el procés, en funció de si hi són presents o no. Els principals factors assenyalats són:

- a) la proximitat amb altres persones LGTB de la família;
- b) l'existència de familiars que col·laborin en el procés (rol de "còmplices"; normalment es tracta de germans o germanes);
- c) la voluntarietat de la sortida;
- d) el context social que envolta la família;
- e) la reelaboració de la narrativa autobiogràfica en relació amb l'acollida familiar rebuda, i
- f) l'expectativa o percepció de l'acollida que es rebrà. Les famílies amb contactes previs amb persones LGTB acostumen a adoptar una actitud més oberta a la sortida de l'armari dels seus fills i filles.

Amb les relacions d'amistat, també es destaca la importància de ser acollit i emparat durant el procés de sortida, i aquí les interaccions amb altres persones LGTB cobra especial rellevància.

En les relacions íntimes, s'expliquen majoritàriament relacions afectives-sexuals dins dels "paràmetres coneguts" (relacions de parella, estables i duradores en el temps, etc.).

Bueno, doncs, que si jo... *Bueno*, la meva mare em va dir '¡Qué me vas a contar, hijo mío!'. No m'ho va dir així, però *bueno* [...]. Sí, no? Em va dir això. I el meu pare em va dir '*Bueno*, doncs ja està. És així, doncs seguim, no? Tampoc ens hem de parar.' I *bueno*, qualsevol cosa, suport, que no tingués cap problema; de fet, mai he tingut cap problema en aquest sentit amb la meva família. Amb el meu avi, per exemple, també ell superbé, cap problema.

(*Gai*, 25)

No he tingut cap problema, vaig sortir amb diferents noies, i dones, i bé, amb l'actual farà 32 anys el 15 de setembre, tota una vida.

(*Lesbiana*, 58 anys)

Ella tenia una moguda a la vagina i hi va anar i la persona que la va atendre li va veure ploma. Davant el dubte, li va preguntar de quina manera s'anomenava, si es considerava femenina, masculina... És un servei que està a l'entrada de Sant Daniel. És com un lloc d'atenció sexual per a joves, o algo així.

(*Dona bisexual*, 55 anys).

En els àmbits laboral i educatiu es produeixen més situacions d'homofòbia i transfòbia, un cop produïda la sortida de l'armari. La invisibilització, les agressions verbals, les agressions físiques i les agressions o l'assetjament sexual són situacions que apareixen, i la transfòbia és encara més acusada.

En referència a la construcció de la identitat personal i l'autoestima, val la pena destacar les conseqüències favorables, tot i les adversitats que provoca el xoc contra el sistema heteronormatiu. La vivència en posicions socials que són objecte d'estigmatització també pot comportar conseqüències positives, com ara les estratègies identitàries d'afrontament. Per exemple, s'observen estratègies d'afrontament que resignifiquen situacions viscudes, com les estratègies identitàries de recategorització o descategorització. O bé estratègies identitàries de categorització, utilitzades com a eina política.

Marcos: Soy muy poco de relacionarme con ellos. Por ejemplo, si llega un amigo travestí, lo saludo y ya está. No sé, no me gusta estar... No sé... No me gusta. Yo respeto. Pero yo ayudé a un amigo a que saliera de eso, y ahora es un peluquero muy importante en México.

(Gay, 52 anys)

Entrevistador: Le ayudaste a que dejara de vestirse de mujer y fuera normal.

Marcos: *Sí. Si alguien se siente bien así que lo haga, pero a mí en lo personal no me gusta.*

“

Com a lesbiana. Preferiria definir-me lesbiana com a identitat política i no com a dona, però m'he adonat que a la pràctica... *Bueno*, com a lesbiana o com a *bollera*. Clar, a la pràctica, depèn d'on visquis, no té sentit i no s'entén, no? I estratègicament, a vegades necessites definir-te com a dona per fer front a segons quines opressions... Llavors, depèn del context en què estic o de la situació que estic vivint o amb qui estic, m'identifico d'una manera o d'una altra. Lesbiana, dona, *bollera*...

(Lesbiana, 26 anys)

”

ASPECTES SOCIODEMOGRÀFICS I EXPERIÈNCIES DE DISCRIMINACIÓ A LA CIUTAT

A LA CIUTAT
DISCRIMINACIÓ

Totes les persones estem travessades per un conjunt de categories socials, com ara la identitat de gènere, l'orientació sexual, la classe o l'ètnia, i aquest conjunt d'identificacions ens acompanya en les nostres interaccions quotidianes i tenen més o menys importància social depenent de la situació i context en què actuem. A més, aquestes categories es relacionen, de manera que en la nostra societat unes es valoren més que les altres, i això comporta privilegis o avantatges per a les persones que les posseeixen.

Així doncs, les persones ens situem en un entramat de relacions de poder travessades per categories diferents. La orientació sexual, identitat de gènere i l'expressió de gènere no normatives constitueixen una forma de vulnerabilitat en la societat heteropatriarcal, malgrat això, si aquestes identitats i expressions no normatives estan representades per persones que tenen altres característiques privilegiades socialment com ara ser blanc (color de la pell), ser ric (classe social) o ser home (gènere), la seva presentació social i relació amb les vulnerabilitats també canvien. És a dir, a l'hora d'analitzar les realitats LGTB no es poden

obviar aquestes interseccions i cal veure quins efectes produeixen pel que fa a tenir experiències de discriminació o situacions més privilegiades dins del col·lectiu LGTB mateix.

Les persones LGTB entrevistades han identificat alguns espais de la ciutat de Girona com a més LGTB-fòbics sense conèixer en profunditat aquests indrets, o havent-hi estat només ocasionalment. Això sovint es basa en prejudicis racials o classistes que comparteixen moltes persones més enllà de la seva orientació sexual, identitat de gènere i expressió de gènere, i no en experiències viscudes de discriminació o agressió. Tal com mostren algunes de les persones LGTB entrevistades al fer referència als barris amb menys recursos econòmic per càpita i amb més migració de Girona.

És necessària, doncs, una mirada a Girona que tingui en compte tota aquesta complexitat i que serveixi per eliminar no només la LGTB-fòbia, sinó també totes les estructures de dominació presents en la societat.

Jo crec que, per exemple, Salt, Font de la Pólvora, Santa Eugènia. Són barris on sí que pots, no sé. Tinc un conegut que hi viu i no ha tingut problemes. Tinc parelles d'amics que viuen a Salt, però m'imagino enmig del carrer Major de Salt donant-me un morreo amb un altre tio i un 'mariquita' l'escoltes segur.

(Gai, 25 anys)

CONCLUSIONS

CONCLUSIONS

Hem trobat múltiples significats, raons i variables de la LGTB-fòbia que justificarien una intervenció pública integral per millorar les condicions de vida i garantir els drets de les persones LGTB. En aquest sentit, les polítiques públiques han de fer una aposta per desplegar íntegrament la Llei 11/2014, especialment els aspectes preventius de la LGTB-fòbia, així com incorporar la formació en diversitat sexual i afectiva per a tots els professionals públics.

L'espai públic és un espai ambivalent, ja que, encara que Girona no es presenta com un espai segur per a molts i moltes participants en aquesta recerca, és cert que els agrada com a lloc per viure-hi perquè la ciutat ofereix calma, qualitat de vida i altres beneficis que no es poden trobar en una gran ciutat. No obstant això, el *sexili* cap a Barcelona també és constant, i fins i tot un dels participants trans destaca que es traslladaria a Barcelona si s'ho pogués permetre econòmicament.

Pel que fa a les experiències personals i les interaccions socials, podem dir que la "sortida de l'armari" pren una rellevància especial per a moltes persones LGTB participants en aquesta recerca, i per aquesta

raó és fonamental treballar l'acceptació i l'acolliment familiar, de les amistats i dels professionals. Totes les persones LGTB participants en aquesta recerca han sigut discriminades per la seva opció sexual, identitat o expressió de gènere al llarg de la seva vida, però també tenen històries de plaer, alegria, amor, confiança, seguretat i bones pràctiques que mereixen ser reconegudes.

Pel que fa als marcs d'interacció social, tot i que internet és un espai invisibilitzat, s'ha convertit en un lloc vital per a la socialització de moltes persones LGTB de la ciutat. Per això, caldria explorar les possibilitats d'intervenció social a través de la xarxa per millorar la qualitat de vida i les oportunitats de les persones LGTB invisibilitzades.

PROPOSTES

PROPOSTES

- Desenvolupar plans locals que incorporin tots els agents implicats. Incloure una perspectiva LGTB transversalment en totes les polítiques i plans d'intervenció.
- Promoure la integració de les entitats LGTB en el procés de denúncia de crims d'odi.
- Proporcionar assessorament professional per abordar qüestions LGTB i per acompanyar de manera encertada les persones LGTB, els familiars i altres persones properes.
- Fomentar la formació de les autoritats encarregades de fer complir la llei: policies, fiscals, jutges i proveïdors de serveis a les víctimes, per fer-los comprendre les particularitats i necessitats de les persones LGTB.
- Fomentar discursos positius i visibilitat de la diversitat de l'expressió sexual i de gènere per part dels organismes públics.

- Promoure l'associacionisme LGTB i els espais de socialització per a les persones LGTB.
- Proporcionar als centres educatius materials de formació i educació tant per al personal com per als estudiants.
- Dissenyar campanyes de sensibilització dirigides a prevenir i combatre la LGTB-fòbia en espais de proximitat –com ara a la família, els centres de treball, els centres educatius, etc.
- Sensibilitzar els treballadors de la salut perquè abandonin els prejudicis i estereotips sobre les persones LGTB.
- Explorar les xarxes en línia com a espais on promoure la diversitat sexual i de gènere i combatre la LGTB-fòbia, especialment el discurs d'odi.

REFERÈNCIES

REFERÈNCIES

Eribon, D. (2001). *Reflexiones sobre la cuestión gay*.
Barcelona. Anagrama.

Fuss, D. (1999). «Dentro/Fuera». Dins de: N. Carbonell i M. Torras (comp.), *Feminismos literarios* (p. 113-124).
Madrid. Arco Libros.

Llamas, R. i Vidarte, P. (1999). *Homografías*.
Madrid. Espasa Calpe, SA, 2a ed.

Platero, L. i Langarita, J. A. (2016). «La docencia encarnada, sexuada y generizada. Dos experiencias incómodas». *Pedagogia i Treball Social*, 5(1), (p. 57-78).

De quina manera específica es pot ser lesbiana, gai, trans* o bisexual (LGTB) en una ciutat com Girona? Com pensar la diversitat sexual i la de gènere des d'una ciutat petita? Quines són les violències cap a les persones LGTB a les ciutats petites?

Els discursos i representacions d'allò lèsbic, gai, trans* o bisexual acostumen a centrar-se en les grans ciutats, però les experiències LGTB van molt més enllà dels grans nuclis urbans. En ciutats com Girona, les relacions socials de les persones LGTB, així com les seves reivindicacions i actuacions polítiques, adquireixen dinàmiques pròpies de nuclis urbans més petits, la qual cosa afecta inequívocament el benestar de les persones LGTB i les seves possibilitats d'emancipació social. En aquest llibre es presenten alguns dels resultats més destacats de la recerca sobre la situació de les persones LGTB a Girona, les vulnerabilitats i resistències basades en l'orientació sexual i l'expressió de gènere, l'anàlisi de les polítiques públiques i un recull de recomanacions generals per afavorir el benestar de les persones LGTB.

Els resultats d'aquest llibre corresponen a la ciutat de Girona i són producte del projecte DIVERCITY, finançat amb fons europeus i en el que van participar sis ciutats de cinc països europeus: Breslau (Polònia), Charleroi (Bèlgica), Girona (Espanya), Nottingham (Regne Unit), Sabadell (Espanya) i Tessalònica (Grècia), i que es va portar a terme entre els anys 2015 i 2017.

ISBN 978-84-8458-513-8

9 788484 585138